

УДК 061:305-055.2(73)

*Іщук Анна,
Київський університет імені Бориса Грінченка
ORCID ID: 0000-0003-3452-4737*

Виникнення перших жіночих рухів та організацій у США

Abstract. The article provides a comprehensive analysis of the emergence of one of the central elements of US civil society – the women's movement and organizations. The author analyzed the main periods in the development of the women's movement that are referred to by American researchers as waves. The review of the history of the women's movement identified and characterized four waves of the women's movement in the United States based on their goals, scale of activity, methods, and results of the struggle for gender equity in American society. The emergence of the women's movement is due to many reasons, including the development of society itself, at different historical stages, the women's movement took different forms. The evolution of women's movements in the United States shows the profound changes that have taken place in the behavior and consciousness of women over the centuries, we can trace a rather complex process of transforming women from political and social objects to very influential subjects. The subject of research is the main stages of development of the women's movement and organizations in the United States. The methodological bases of the study were general scientific research methods - systemic and structural-functional analysis. An important element was the historical-chronological method, which makes it possible to study the emergence, formation, and development of the women's movement in the United States, as well as to describe the main events in chronological order. By examining the emergence of the women's movement in the United States, through the characteristics of the main stages and features of its development, we understand that all changes in the status of American women, despite their objective inevitability, have occurred and continue to be realized as a result of concrete long and persistent work of the women's movement.

Keywords: *feminism, women's movement, feminist waves, women's organizations, Equal Rights Amendment, gender discrimination, gender equality, USA, middle of the 19th – 20th centuries.*

На сучасному етапі жіночий рух є потужним та впливовим соціально-політичним явищем у всьому світі. Гендерні питання нині займають важливе місце у процесах формування політичного дискурсу, державних ідеологій, правової політики та конструювання національної ідентичності. Надання рівних прав і свобод чоловікам та жінкам є одним з основних компонентів процесів демократизації суспільного життя.

Сполучені Штати Америки відомі у всьому світі своїми феміністськими традиціями, різноманітністю форм жіночого руху та видів жіночих організацій. Жіночий рух на території сучасних США має значну соціальну силу та визначається своїм прогресивним розвитком. Він формує нові цінності народної свідомості, має активістський характер, стає безпосереднім учасником суспільно-політичних процесів у країні. Він також відображає складну та строкату палітру інтересів, яким відповідає сукупність жіночих організацій.

В американській історичній та політичній науці існує величезна кількість робіт з різних аспектів жіночого руху. Жіночий рух крізь призму історії можна побачити у працях та біографічних роботах активісток кожного періоду. Найяскравішим прикладом варто вказати книгу «Історія виборчого права жінки» у шести томах. Під керівництвом Елізабет Кеді Стентон цю працю створював протягом сорока років колектив авторів з Сьюзен Б. Ентоні,

Матильди Джослін Гейдж, Иди Хустед Харпер, які були безпосередніми учасницями руху. У цій фундаментальній праці відображені не лише етапи боротьби жінок за свої політичні свободи, але й їхні погляди на освіту, релігію, сім'ю¹. Великим доробком є «Енциклопедія фемінізму» (1986) Лізи Г. Таттл, де вона визначає лідерів жіночого руху, обговорює гасла, проблеми, події, організації та книги, а також визначає слова, пов'язані з фемінізмом².

Серед сучасних українських вчених, які досліджують жіночий рух варто вказати роботи Юрія Шведа «Фемінізм як течія політичної думки і суспільно-політичний рух»³, Анатолія Романюка «Політична доктрина фемінізму у ХХ ст.»⁴, Ірини Жеребкіної «Теорія та історія фемінізму», де охарактеризовано розвиток феміністичної теорії та проаналізовано кожен «хвилю» жіночого руху у суспільно-політичному житті⁵.

Метою дослідження, результати якого презентуються у цій статті, є аналіз виникнення жіночого руху у США, через характеристики основних етапів та особливостей його розвитку та встановлення хронології формування перших жіночих організацій у США.

Історія жіночого руху в Сполучених Штатах налічує понад сто років. Незважаючи на те, що США традиційно відносяться до країн передової західної демократії, американки тривалий час не мали рівних прав з чоловіками. Американські жінки пройшли довгий шлях боротьби за свої права та проти дискримінації за гендерною ознакою в політичній, економічній та освітній сферах.

Аналізуючи історію жіночого руху у США, дослідники зазвичай класифікують його як «хвилі» – періоди часу, спрямовані на підвищення статусу жінок у суспільстві та надання їм рівних прав. Метафора «хвиль» почалася в 1968 році, коли Марта Вайнман Лір опублікувала статтю у *The New York Times* під назвою «Друга феміністська хвиля»⁶. Дана стаття пов'язувала виборчий рух ХІХ століття з жіночими рухами 1960-х років. Ця нова термінологія швидко поширилася і стала популярним способом визначення жіночого (феміністичного) руху.

Перша хвиля феміністичного руху у США почалася 1848 р., коли у невеликому населеному пункті Сенека-Фоллс, штату Нью-Йорк, була організована конференція, у роботі якої взяли участь близько двохсот жінок та сорок чоловіків. У процесі обговорень порушувалися питання, що стосуються «соціального, цивільного та релігійного стану жінки». Вона вважається першою конференцією з прав жінок та скликанням перших зборів учасників жіночого руху⁷. Організатори з'їзду, серед яких були американська громадська діячка Елізабет Кеді Стентон та американська активістка Лукреція Мотт, представили документ під назвою «Декларація переконань і постанов», розроблений на основі Декларації незалежності США. Одним із положень цього документа було те, що жінки повинні мати право голосу, що було дуже радикальною ідеєю в середині ХІХ ст. Основними пунктами також були вимоги надання права на освіту, права на участь у справах церкви,

¹ Stanton, E.C. and others. (1882-1922). *History of Woman Suffrage*. Vol. I-VI. Rochester.

² Tuttle L. (1986). *Encyclopedia of feminism*. New York, N.Y.: Facts on File Publications. 1986. 399.
<https://archive.org/details/encyclopediaoffe00lisa/page/n7/mode/2up>

³ Шведа, Ю. (2002). Фемінізм як течія політичної думки і суспільно-політичний рух. *Perpetuum Studiens*, №1.С.4-6.

⁴ Романюк, А. (2009). Політична доктрина фемінізму у ХХ ст. *Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Політологія. Соціологія. Філософія*. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла». Вип. 13. С. 339-345.

⁵ Жеребкіна, І. (1996). Теорія та історія фемінізму. Курс лекцій. Харків: ХЦГД; Ф-Пресс, 387 с.

⁶ Lear, M. W. (1968). The Second Feminist Wave: What do these women want? *The New York Times*. March 10.
<https://www.nytimes.com/1968/03/10/archives/the-second-feminist-wave.html?legacy=true>

⁷ Dumenil, L. (2013). Women's rights. *The Oxford Encyclopedia of American Social History*. Oxford University Press. 2013. 56.

запровадження майнової рівності, однакової оплати жіночої та чоловічої праці⁸. Декларація вважається першим документом жіночого руху та праобразом майбутніх правових документів щодо гендерної рівності.

Конференція в Сенека-Фоллс 1848 р. стала важливим етапом історії жіночого руху у США. Стентон вважала Конференцію в Сенека-Фоллс початком суфражизму, тобто початком організованого руху американських жінок за виборче право, а себе – як центральну його фігуру. У книзі «Історія виборчого права жінки» вона назвала цю Конференцію «найбільшим рухом за людську свободу, задокументованим на сторінках історії – як вимога свободи для половини всієї раси»⁹.

За цим з'їздом через два тижні відбулася Рочестерська конференція з прав жінок 1848 р., на якому виступала більшість тих самих доповідачів. Учасники конференції також проголосували за підтримку жіночого виборчого права. Це був перший з'їзд за права жінок, який очолювала жінка, що на той час вважалось радикальним кроком¹⁰. Пізніше відбулася Сейлемська конференція з прав жінок 1850 р. у штаті Огайо, що стала першим з'їздом, організованим на рівні штату, який також підтримав жіноче виборче право¹¹. Першим із серії Національних конференцій з прав жінок є з'їзд у місті Ворчестр, штату Массачусетс, який відбувся 23-24 жовтня 1850 р. з ініціативи Люсі Стоун і Поліни Райт-Девіс. Після цього національні з'їзди проводилися майже щороку до 1860 р., коли Громадянська війна (1861–1865) перервала цю практику¹².

У цей період жіночий рух був слабо структурованим: мав незначну кількість організацій у штатах і відсутність національної організації, окрім координаційного комітету, який влаштовував щорічні національні конференції. На національній конференції 1852 р. було запропоновано створити національну організацію з прав жінок, проте ідея була відхилена після побоювань, що такий крок створить складний механізм і призведе до внутрішніх розбіжностей.

Під час Громадянської війни в США Елізабет Кеді Стентон та Сьюзен Браунелл Ентоні ініціювали Жіночу національну лігу лояльності (англ. *Women's Loyal National League*) у 1863 р. з метою проведення кампанії з вимогою XIII поправки до Конституції США на підтримку скасування рабства¹³. Ліга була першою національною жіночою політичною організацією у Сполучених Штатах. Ця подія ознаменувала продовження переходу жіночої активності від моральних переконань до політичних дій та від слабо структурованого жіночого руху до більш формально організованого, а також сприяла розвитку нового покоління лідерів та активісток жіночого руху.

Варто зазначити, що після Громадянської війни 1861 – 1865 рр. у русі за права жінок відбувся розкол. Це було пов'язано з прийняттям XIV та XV поправок до Конституції

⁸ Mott, L. (1848). The Declaration of Sentiments, Seneca Falls Conference, 1848. *Modern History Sourcebook*: Fordham University. Wayback Machine. November 1998.

<https://web.archive.org/web/20180615111619/https://sourcebooks.fordham.edu/mod/senecafalls.asp>

⁹ McMillen, S.G. (2008). *Seneca Falls and the origins of the women's rights movement*. New York: Oxford University Press. 102

¹⁰ Ibid. 95-97.

¹¹ Wellman, J. (2004). *The Road to Seneca Falls: Elizabeth Cady Stanton and the Beginning of the Women's Rights Movement*. Section One. Seneca Falls Convention and the Origin of the Woman's Movement. 185.

<https://pingpdf.com/pdf-the-seneca-falls-womens-rights-convention-and-the-origin-of-the-.html>

¹² Million, J. (2003). *Woman's voice, woman's place : Lucy Stone and the birth of the woman's rights movement*. Westport, Conn.: Praeger. 104,106.

¹³ Flexner, E., & Fitzpatrick, E. (1996). *Century of Struggle: The Woman's Rights Movement in the United States*. Belknap Press of Harvard University Press. 103-105.

США¹⁴. 1866 р. було організовано Американську асоціацію рівних прав (англ. *American Equal Rights Association*, або AERA) Одинадцятотою національною конвенцією з прав жінок, яка перетворилася на нову організацію. Згідно з її установчими документами метою діяльності було «забезпечити рівні права для всіх американських громадян, особливо виборче право, незалежно від раси, кольору шкіри чи статі»¹⁵. Через зростаючі розбіжності щодо прийняття поправок до Конституції США АЕРА припинила свою роботу у 1869 р., що призвело до утворення двох конкуруючих організацій, які боролися за жіночі виборчі права.

Так, Елізабет Кеді Стентон та Сьюзен Браунелл Ентоні боролися за прийняття тих конституційних поправок, які одночасно наділяли б правами і афроамериканців, і жінок – як білих, так і чорношкірих. У результаті спільної діяльності вони створили досить радикальну Національну жіночу суфражистську асоціацію (англ. *National Woman Suffrage Association*, або NWSA) у 1869 р. Члени асоціації виступали проти XV поправки до Конституції, яка надавала б виборчі права лише афроамериканцям. Вони стверджували, що необхідно відмовитися від даної поправки на користь проголошення загального виборчого права¹⁶.

Натомість Люсі Стоун, її чоловік Генрі Блеквелл та Джулія Уорд Хау утворили Американську жіночу суфражистську асоціацію (англ. *American Woman Suffrage Association*, або AWSA), члени якої боролися за надання виборчого права жінкам на державному рівні. На відміну від конкурентної Національної жіночої суфражистської асоціації (NWSA), AWSA підтримала XV поправку, яка надавала афроамериканським чоловікам право голосу. Американська жіноча суфражистська асоціація швидко стала популярнішою організацією, оскільки була більш поміркованою у своїх цілях. У той час як Національна жіноча суфражистська асоціація виступала за низку реформ, щоб зробити жінок рівноправними членами суспільства, AWSA зосередилася виключно на голосуванні, щоб залучити якомога більше прихильників¹⁷.

Розкол у русі за виборчі права було ліквідовано в 1890 році, коли дві конкуруючі організації об'єдналися в Національну американську жіночу суфражистську асоціацію (англ. *National American Woman Suffrage Association*, або NAWSA) під керівництвом Сьюзен Б. Ентоні та Елізабет К. Стентон¹⁸.

Наприкінці XIX і на початку XX ст. жінки у великій кількості вступали до національних організацій. Серед жіночого руху першої хвилі була консервативна християнська група – Жіночий християнський союз тверезості (англ. *Woman's Christian Temperance Union*, або WCTU). Він був заснованим у 1874 р. з метою сприяти утриманню від алкоголю. Згодом WCTU переросла в міжнародний рух, і до 1890 р. став найбільшою жіночою організацією у світі. WCTU включила в свою платформу інші громадянські та соціальні питання, серед них – виборче право жінок, скасування проституції, вживання тютюну та наркотиків¹⁹.

¹⁴ National Archives. (n.d.). *The Constitution: Amendments 11-27*. <https://www.archives.gov/founding-docs/amendments-11-27>.

¹⁵ Stanton, E.C. and others. (1887). *National Conventions in 1866-1867. History of Woman Suffrage*. Vol. II. The Constitution. 173. <https://archive.org/details/historyofwomansu02stanuoft/page/172/mode/2up?view=theater>.

¹⁶ Stanton, E.C. and others. (1887). *National Conventions in 1869. History of Woman Suffrage*. Vol. II. On an Equality with Man. P. 384. <https://archive.org/details/historyofwomansu02stanuoft/page/384/mode/2up?view=theater>.

¹⁷ Lange, A. (2015). *Suffragists Organize: American Woman Suffrage Association*. National Women's History Museum. <http://www.crusadeforthetvote.org/awsa-organize>.

¹⁸ Lange, A. (2015). *Suffragists Unite: National American Woman Suffrage Association*. National Women's History Museum. <http://www.crusadeforthetvote.org/nawsa-united>.

¹⁹ Simko, R. (n.d.). *Women's Christian Temperance Movement*. Case Western Reserve University. <https://case.edu/ech/articles/w/womens-christian-temperance-movement>.

У 1880-х роках чорношкірі реформатори почали організовувати власні жіночі групи. У 1896 році вони заснували Національну асоціацію кольорових жінок (англ. *National Association of Colored Women*, або NACW), яка стала найбільшою федерацією місцевих клубів чорношкірих жінок²⁰.

Серед організацій жіночого виборчого руху були і організовані групи робітників, як Жіноча профспілкова ліга (англ. *Women's Trade Union League*, або WTUL) – перша національна асоціація, до складу якої входили саме робітниці. Започаткована 1903 року, WTUL виявилася надзвичайно успішною в об'єднанні жінок усіх класів, щоб працювати над кращими, більш справедливими умовами праці²¹.

Заснована у 1916 р. Національна жіноча партія, американська політична організація, відіграла новаторську роль у забезпеченні ухвалення XIX поправки та конституційного права жінок голосувати²². Усього за шість місяців до того, як була ратифікована XIX поправка, в Чикаго 1920 р. результатом злиття Національної ради жінок-виборців і Національної американської жіночої суфражистської асоціації стала Ліга жінок-виборців. Її називали «потужним політичним експериментом», що мав на меті допомогти 20 мільйонам жінкам, які нещодавно отримали виборчі права, виконати свої нові обов'язки та скористатися своїм правом голосу²³.

Відразу ж після офіційного набуття чинності поправки було створено спеціальний підрозділ – Бюро із захисту трудових прав жінок у Міністерстві праці США, який і досі відіграє позитивну роль щодо поліпшення становища працюючих жінок²⁴. Жінки стали лідерами низки соціальних і політичних рухів з 1890 по 1920 роки: цей період відомий як Прогресивна ера²⁵.

Отже, перша хвиля феміністичного руху в Сполучених Штатах завершилася в 1920 р., коли була введена в дію XIX поправка до Конституції США, яка надала право голосу білим жінкам²⁶. XIX поправка була найбільшим досягненням першої хвилі. Хоча окремі групи продовжували свою боротьбу – за репродуктивну свободу, за рівність в освіті та зайнятості, за право голосу для чорношкірих жінок – рух в цілому почав розколюватися.

У той час, як жіночий рух першої хвилі торкався правової нерівності, друга хвиля охопила нове ширше коло питань – дискримінація, зґвалтування, репродуктивні права, домашнє насильство та переслідування на робочому місці, соціальна і культурна нерівність. Вважається, що новий рух розпочався у 1960-ті роки та розвивався до 1980-х років²⁷. Серед причин відродження жіночого руху можна назвати: поширення «нового лівого» та студентського руху, боротьба за політичні та громадянські права афроамериканського населення Сполучених Штатів Америки, виступи проти В'єтнамської війни²⁸. «Нова хвиля» з часом переросла в автономний рух: відбулося формування незалежних жіночих структур.

²⁰ National Association of Colored Women's Clubs. (n.d.). *About NACWC*. <https://www.nacwc.com/history>.

²¹ Satyavrat, N. (2015, Jun 04). *Women's Trade Union League*. Britannica. <https://www.britannica.com/topic/Womens-Trade-Union-League>.

²² National Woman's Party. (n.d.). *How the past informs the present*. <https://www.alicepaul.org/nwp/>.

²³ League of Women Voters. (n.d.). *History*. <https://www.lwv.org/about-us/history>.

²⁴ Women's Bureau U.S. Department of Labor. (n.d.). *History*. <https://www.dol.gov/agencies/wb/about/history>.

²⁵ Lange A. (2015). *Female Reformers in the Progressive Era*. National Women's History Museum. <http://www.crusadeforthevote.org/progressive-era-reformers>.

²⁶ National Archives. (n.d.). *The 19th Amendment*. <https://www.archives.gov/exhibits/featured-documents/amendment-19>.

²⁷ Alexander, K. L. (2020, June 18). *Feminism: The Second Wave*. National Women's History Museum. <https://www.womenshistory.org/exhibits/feminism-second-wave>.

²⁸ Getchell, M. (2016). *The student movement and the antiwar movement*. Khan Academy. <https://www.khanacademy.org/humanities/us-history/postwarera/1960s-america/a/the-student-movement-and-the-antiwar-movement>.

Серед них можна виділити: впливові політичні та неpartійні організації, жіночі групи, університетські курси, які займалися жіночими дослідженнями, національні асоціації, коаліції та мережі, які об'єднали жіночі організації різних країн.

Для вирішення «жіночого питання» у 1961 р. було створено Президентську комісію у справах статусу жінки. Очолила комісію Елеонора Рузвельт, а до її складу увійшли представники жіночих організацій, профспілок та Бюро із захисту трудових прав жінок у Міністерстві праці США. Зусилля жіночих об'єднань дали результати. Так в листопаді 1963 р. було прийнято перший Федеральний закон про рівну оплату праці, який забороняв дискримінацію під час оплати праці за ознакою статі. А в грудні цього ж року Комісія опублікувала доповідь про гендерну нерівність, у якій вперше було документально підтверджена дискримінація жінок у США за гендерною ознакою²⁹.

Розгортаючись у контексті антивоєнного руху та руху за громадянські права, каталізатором жіночого руху другої хвилі стала книга Бетті Фрідан «Жіноча містика» 1963 р., яка критикувала післявоєнне переконання, що роль жінки полягає в тому, аби виходити заміж і народжувати дітей³⁰. Її книга запалила жіночий рух і в результаті назавжди змінила соціальну структуру Сполучених Штатів і країн по всьому світу. У 1966 р., через три роки після виходу книги, Бетті Фрідан створила Національну організацію жінок (англ. *National Organization for Women*, або NOW), головне завдання якої – законодавча заборона дискримінації за ознакою статі. Організацію було засновано на третій Національній конференції «Комісія зі становища жінок»³¹. У 1970-х роках організація проводила широкомасштабну кампанію щодо прийняття поправки до Конституції «Про рівні права» (англ. *Equal Rights Amendment*, або ERA)³². Метою NOW було наблизити жінок до рівноправного партнерства з чоловіками, що означало підтримку низки правових та соціальних змін. Після цієї організації, яка поступово стала однією з найвпливовіших політичних сил Сполучених Штатів Америки, будучи частиною ліберального жіночого руху, було створено багато інших жіночих угруповань не менш відомих.

Ліберально-феміністський рух за права жінок, з його централізованими формальними структурами, з чітко-встановленими правилами, програмою дій дуже успішно впливав на законодавчу та виконавчу владу. Національне політичне об'єднання жінок (англ. *National Women's Political Caucus*, або NWPC) було засноване в 1972 р. для розширення участі жінок у всіх сферах політичного та суспільного життя як виборців, делегатів партійних з'їздів, партійних чиновників і посадових осіб на місцевому, державному та національному рівнях. Організація працювала шляхом активного набору жінок-кандидатів, а також запроваджувала навчальні програми для жінок-делегатів та кандидатів. Республіканська жіноча оперативна група NWPC виграла боротьбу в 1976 р., щоб продовжити підтримку партійної платформи ERA³³.

В 1970-ті роки жіночі організації піднімають проблему домашнього насильства. Так, Альянс жіночої дії (англ. *Women's Action Alliance*, або WAA), заснований у 1971 р., допоміг відкрити перші притулки для жінок, які постраждали. Жінки наполягали, що держава

²⁹ John, F. Kennedy. Presidential Library and Museum. (n.d.). *United States President's Commission on the Status of Women Records*. <https://www.jfklibrary.org/asset-viewer/archives/USPCSW/>.

³⁰ Fox, M. (2006, Feb. 5). Betty Friedan, Who Ignited Cause in 'Feminine Mystique', Dies at 85. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2006/02/05/us/betty-friedan-who-ignited-cause-in-feminine-mystique-dies-at-85.html>.

³¹ Lewis, J. (2018, September 21). *Profile of the National Organization for Women (NOW)*. ThoughtCo. <https://www.thoughtco.com/profile-of-the-national-organization-for-women-3528999>.

³² National Organization for Women. (n.d.). *Equal Rights Amendment. Summary Of NOW Actions in Support of the ERA. 1966 – 2018*. 1-5. <https://now.org/historical-summary-of-now-era-actions/>.

³³ National Women's Political Caucus. (n.d.). *History*. <https://www.nwpc.org/history/>.

зобов'язана дотримуватися прав особи і карати за їх порушення не лише в публічній, але й у приватній сфері³⁴.

Національна ліга боротьби з правами на аборт (англ. *National Abortion Rights Action League*, або NARAL), заснована 1969 р., Релігійна коаліція за репродуктивний вибір 1973 р. були вузько сфокусованими на питанні абортів та репродуктивних прав жінок³⁵. Роки боротьби жінок за право на аборт увінчалися успіхом у 1973 р., коли Верховний Суд США легалізував аборти по всій території країни, визнавши це право як один з базових прав і свобод особи, відповідних Конституції США³⁶. Це історичне рішення також має назву *Roe v. Wade*.

Варто також зазначити, що жіночий рух «другої хвилі» США було включено до рамок політичної сфери та державної політики. Жіночий рух вплинув на модифікацію політичних партій, в результаті чого почала розвиватися співпраця з обома правлячими партіями США. Так, з'явилися політичні організації Національна федерація жінок-демократів (1971 р.) та Національна федерація жінок-республіканок (1938 р.). Крім того, обидві політичні партії мають власні програми фінансування для жінок: «*EMILY's List*» для демократів і «*WISH List*» для республіканців³⁷.

Жіночі об'єднання охоплювали різні сфери життя. Національна асоціація жінок-керівників (англ. *National Association for Female Executives*, або NAFE) була заснована в 1972 р., щоб допомогти жінкам досягти успіху в бізнесі. Їх діяльність зосереджена на освіті та налагодженні контактів, а також на громадському правозахисті. Національний конгрес жінок сусідства (англ. *National Congress of Neighborhood Women*, або NCNW) був заснований у 1974 р. для допомоги бідним жінкам і жінкам-представницям робітничого класу через освітні програми. Він пропагував освітні можливості, програми навчання та лідерські навички для жінок з метою розвитку своїх громад. Коаліція профспілок жінок (англ. *Coalition of Labor Union Women*, або CLUW) була заснована в 1974 р., щоб похвалити участь жінок у профспілках і зорієнтувати профспілкові організації краще відповідати на потреби жінок-членів. Працевлаштовані жінки (англ. *Women Employed*) була заснована в 1973 р. і працювала, щоб обслуговувати працюючих жінок, особливо жінок, які не є членами профспілок в офісах, щоб досягти економічної рівності та поваги на робочому місці³⁸.

На початку 1970-х років в США новим напрямком феміністичної активності, а також предметом бурхливих публічних дискусій стала програма «позитивних дій» або «позитивної дискримінації» (*affirmative action*) у сфері досягнення рівності між чоловіками та жінками. Президентські укази Л. Джонсона та Р. Ніксона передбачали створення на підприємствах, у корпораціях, установах та університетах «режиму найбільшого сприяння» для жінок при прийомі на роботу, навчання, просуванні по службі за однакових із чоловіками професійних якостей³⁹. Коаліція профспілок жінок також працювала над законодавством, щоб покласти край дискримінації працюючих жінок, включаючи підтримку «позитивних дій»⁴⁰. Такі

³⁴ Miller, M. (2003). *Women's Action Alliance Records*. Smith College Special Collections. <https://findingaids.smith.edu/repositories/2/resources/1017>.

³⁵ Kliff, S. (2012, May 10). Exclusive: NARAL President Nancy Keenan to step down. *Washington Post*. https://www.washingtonpost.com/blogs/ezra-klein/post/exclusive-naral-president-nancy-keen-an-to-step-down/2012/05/10/gIQA85PGU_blog.html.

³⁶ Justia. US Supreme Court. (1973). *Roe v. Wade*, 410 U.S. 113. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/410/113/>.

³⁷ Maillé, C. (2015). Feminist Interventions in Political Representation in the United States and Canada: Training Programs and Legal Quotas. Special Issue: Women in the USA. *European journal of American studies*. 9.

³⁸ Lewis, J. (2021, September 3). *Feminist Organizations of the 1970s*. ThoughtCo. <https://www.thoughtco.com/top-feminist-organizations-of-the-1970s-3528928>.

³⁹ Blum, L. M. (1991). *Between Feminism and Labor: The Significance of the Comparable Worth Movement*. Berkeley: University of California Press. 21-26. DOI: <http://ark.cdlib.org/ark:/13030/ft3b69n89t/>.

⁴⁰ Ibid. 27.

програми вирішували проблему на соціальному, а не на індивідуальному рівні і тому дозволяли викорінювати приховані, невидимі, неусвідомлювані механізми відтворення дискримінації. Таким чином, поступово формувався напрямок «соціального фемінізму».

Разом з тим у США виник «чорний» феміністичний рух. Такі організації та об'єднання як Колектив річки Комбі (*Combahee River Collective*), Національна організація чорношкірих феміністів (NBFO або BFO), Національна рада негритянок (NCNW) пропагували справедливість і можливості для афроамериканських жінок. У своїх заявах вони також говорили про те, що звільнення чорношкірих жінок означає свободу для всіх людей, оскільки це передбачає кінець расизму, сексизму, класовому гнобленню⁴¹.

Іншим яскравим напрямком «другої хвилі» стали радикальні жіночі феміністські рухи⁴². Представниці радикального фемінізму вважали суспільство принципово патріархальним, у якому чоловіки домінують і пригнічують жінок, тому вимагали кардинальних змін соціальної структури та скасування домінування чоловіків. Популярність ця течія здобула серед молодих інтелектуалок і розвивалася паралельно з ліберальним напрямом. Студентки університетів США організували масові університетські виступи, страйки, марші проти В'єтнамської війни та расової дискримінації. Поступово вони усвідомили, що жінки практично усунуті від ухвалення важливих рішень у молодіжних рухах. Студентки стали створювати об'єднання, які не мали чіткої структурної системи та політичних програм. У 1967 р. в Чикаго невелика група радикальних феміністок заснувала Вестсайдську групу, яку вважають першою радикальною феміністичною групою країни. Пізніше того ж року, було організовано Радикальні жінки Нью-Йорку, першу групу в цьому місті. Незабаром у містах, містечках та кампусах по всій країні формувались невеликі радикально-феміністичні групи⁴³. Окремо слід вказати організацію «Червоні панчохи» – одну з найвпливовіших феміністських об'єднань радикального напрямку «другої хвилі». Група була утворена у січні 1969 р. після розпаду організації Радикальні жінки Нью-Йорка та займалася акціями проти заборони абортів⁴⁴.

У процесі дискусій активістки радикального крила жіночого руху ділилися своїми проблемами, амбіціями та бажаннями. Так поступово почала формуватися основна ідея течії – ідея «всесвітнього сестринства»⁴⁵. Представниці радикального спрямування вважали, що лише революційна боротьба дозволить змінити існуючу систему патріархату.

Найбільшим зусиллям жіночого руху другої хвилі було внесення поправки про рівні права до Конституції Сполучених Штатів. Це була друга спроба запровадити таке законодавство з 1923 р. Незважаючи на те, що законопроект був схвалений обома палатами Конгресу США, поправка не була ратифікована в необхідній за законом кількості штатів. Він досі не є частиною Конституції Сполучених Штатів Америки. Крім того, друга хвиля піддається критиці, оскільки жіночий рух був зосереджений на захисті прав білих жінок вищого середнього класу⁴⁶.

⁴¹ Tuttle, L. (1986). *Encyclopedia of feminism*. New York, N.Y. : Facts on File Publications. 1986. 41-43, 67, 218.

⁴² Freeman, J. (1973). The Origins of the Women's Liberation Movement. *The American Journal of Sociology*. Vol. 78. No. 4. Changing Women in a Changing. Society. 792-811.

⁴³ Shulman, A. K. & Moore H. (2021, February 19). *A Brief History of Women's Liberation Movements in America*. Literary Hub. <https://lithub.com/a-brief-history-of-womens-liberation-movements-in-america/>

⁴⁴ Napikoski, L. (2021, February 16). *Redstockings Radical Feminist Group*. ThoughtCo. <https://www.thoughtco.com/redstockings-womens-liberation-group-3528981>.

⁴⁵ Krahulik K. C. (2009). Sisterhood Revisited during the Second Wave of Feminism. *Reviews in American History*. Vol. 37. no. 1. 140-147. <https://www.jstor.org/stable/40210992>

⁴⁶ Patterson, J. T. (1996) *Grand Expectations: The United States, 1945 – 1974*. New York: Oxford University Press. 366.

Жіночий рух «третьої хвилі» розпочався на початку 1990-х років у відповідь на невдачі другої хвилі та як реакція на її ініціативи і досягнення⁴⁷. Феміністична ідеологія третьої хвилі кидає виклик визначенням жіночності, які виростили з ідей другої хвилі. Крім того, третя хвиля стверджувала, що раса, етнічна приналежність, клас, релігія, стать і національність – важливі фактори в обговоренні фемінізму. Цей рух увібрав у себе багато політичних та теоретичних тез, сформованих активістками і теоретиками, які розпочали діяльність у рамках другої хвилі, але займали там маргінальні позиції. Також третя хвиля базувалася на досягненнях жіночого руху другої хвилі, таких як створення притулків для жертв насильства, визнання проблем насильства над жінками на суспільному рівні, доступ до контрацепції та абортів, гендерні дослідження та ін.

Початок третьої хвилі ознаменувався кількома подіями. У 1991 р. у США Аніта Хілл звинуватила у сексуальних домаганнях Кларенса Томаса, який тоді балотувався на посаду Верховного судді США. Хоча Томас зрештою був обраний до Верховного суду, ця справа привернула увагу до проблеми сексуальних домагань і зловживання владою у професійній сфері. У 1992 р. американська письменниця та активістка жіночого руху Ребекка Уокер ввела термін «третья хвиля» у своїй статті в журналі *Ms Magazine* «Стати третьою хвилею», яку вона написала у відповідь на справу Аніти Хілл⁴⁸. Цього ж року вона разом із Шеннон Лісс заснували жіночу корпорацію, яка мала назву *Third Wave Direct Action Corporation*. Початкова місія організації полягала в тому, щоб заповнити порожнечу в лідерстві молодих жінок і мобілізувати молодих людей для більшої соціальної та політичної участі у своїх громадах⁴⁹.

З «третьою хвилею» також пов'язують культурний жіночий рух, що виник в інді/панк-року у 1990-х роках – *Riot Grrrl*. Слово «дівчина» (girl) вказує на одну з основних відмінностей між другою і третьою хвилями фемінізму. Активістки другої хвилі боролися за те, щоб називатися жінками, а не дівчатами. На відміну від цього, феміністки третьої хвилі віддавали перевагу ідентифікації зі словом дівчина. Виконавиці часто зверталися до тем, пов'язаних із гендерною нерівністю, зґвалтуванням, домашнім насильством та правом на аборт⁵⁰.

Початком сучасної «четвертої хвилі» жіночого руху вважається 2012 р.⁵¹ Основну увагу феміністки приділяють проведенню кампаній з розширення прав та можливостей жінок, інтерсекційності, використанню в активізмі інтернет-інструментів. Розширення прав жінок включає боротьбу зі списками заборонених професій, боротьбу за право на безкоштовні та безпечні аборти, за власний сімейний та сексуальний вибір жінок, ухвалення законів про криміналізацію домашнього насильства. Прикладом гучного публічного засудження сексуального насильства і домагання стала кампанія *#MeToo*, що призвела до «ефекту Вайнштейна» – відставки та звільнення багатьох високопосадовців, викритих у сексуальних домаганнях. Ця кампанія пізніше дала назву усьому жіночому руху «четвертої хвилі», який триває і по сьогоднішній день.

У висновку відзначимо, що жіночий рух США має глибоке історичне коріння. Це плід становлення американської держави і суспільства в цілому, яке ввібрало всю своєрідність історичних, географічних, економічних, етнічних і психологічних характеристик цього періоду, розвиваючись в історичній перспективі за хвилеподібною траєкторією, зі злетами і

⁴⁷ Dicker, R. & Piepmeier, A. (2003). *Catching a Wave: Reclaiming Feminism for the 21st Century*. Boston: Northeastern University Press. 10.

⁴⁸ Walker, R. (1992). *Becoming the Third Wave*. New York. *Liberty Media for Women*. 39-41.

⁴⁹ Third Wave Fund. (n.d.). *Third Wave History*. <https://www.thirdwavefund.org/history--past-initiatives.html#>.

⁵⁰ Darms, L. (2013). *The Riot Grrrl Collection*. New York. *The Feminist Press*. 7-10.

⁵¹ Cochrane, K. (2013, December 10). *The Fourth Wave of Feminism: Meet the Rebel Women*. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2013/dec/10/fourth-wave-feminism-rebel-women>.

падіннями з точки зору вирішення в державі проблем гендерної рівності, а точніше, подолання дискримінації за принципом статі.

Жіночий рух у Сполучених Штатах Америки представляв досить складне, проте ефективне явище в історії американського суспільства. Кожна хвиля має свою специфіку: цілепокладання та стратегії досягнення цілей, рівень організації та згуртованості учасників та їх соціальний склад, а також масштаб і ефективність. Основні вимоги американських жінок на початку руху зводилися до надання громадянських та політичних прав представницям слабкої статі. З кожним новим етапом сфера впливу жіночого руху збільшувалася.

Активісткам американського жіночого руху вдалося створити велику кількість організацій, члени яких об'єднаними зусиллями змогли домогтися ряду важливих результатів, а найголовніше – надання виборчого права американським жінкам. Більшість угруповань працюють і досі, створивши за всі ці роки потужну політику у всіх сферах.

References

- Alexander, K. L. (2020, June 18). *Feminism: The Second Wave*. National Women's History Museum. <https://www.womenshistory.org/exhibits/feminism-second-wave>.
- Blum, L. M. (1991). *Between Feminism and Labor: The Significance of the Comparable Worth Movement*. Berkeley: University of California Press. 21-26.
DOI: <http://ark.cdlib.org/ark:/13030/ft3b69n89t/>.
- Cochrane, K. (2013, December 10). The Fourth Wave of Feminism: Meet the Rebel Women. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2013/dec/10/fourth-wave-feminism-rebel-women>.
- Darms, L. (2013). The Riot Grrrl Collection. New York. *The Feminist Press*. 7-10.
- Dicker, R. & Piepmeier, A. (2003). *Catching a Wave: Reclaiming Feminism for the 21st Century*. Boston: Northeastern University Press. 10.
- Dumenil, L. (2013). Women's rights. *The Oxford Encyclopedia of American Social History*. Oxford University Press. 2013. 55-57.
- Flexner, E., & Fitzpatrick, E. (1996). *Century of Struggle: The Woman's Rights Movement in the United States*. Belknap Press of Harvard University Press. 103-105.
- Fox, M. (2006, Feb. 5). Betty Friedan, Who Ignited Cause in 'Feminine Mystique', Dies at 85. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2006/02/05/us/betty-friedan-who-ignited-cause-in-feminine-mystique-dies-at-85.html>.
- Freeman, J. (1973). The Origins of the Women's Liberation Movement. *The American Journal of Sociology*. Vol. 78. No. 4. Changing Women in a Changing. Society. 792-811.
- Getchell, M. (2016). *The student movement and the antiwar movement*. Khan Academy. <https://www.khanacademy.org/humanities/us-history/postwarera/1960s-america/a/the-student-movement-and-the-antiwar-movement>.
- Kennedy, John F. Presidential Library and Museum. (n.d.). *United States President's Commission on the Status of Women Records*. <https://www.jfklibrary.org/asset-viewer/archives/USPCSW>.
- Justia. US Supreme Court. (1973). *Roe v. Wade, 410 U.S. 113*. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/410/113/>.
- Kliff, S. (2012, May 10). Exclusive: NARAL President Nancy Keenan to step down. *Washington Post*. https://www.washingtonpost.com/blogs/ezra-klein/post/exclusive-naral-president-nancy-keenan-to-step-down/2012/05/10/gIQAn85PGU_blog.html.

- Krahulik, K. C. (2009). Sisterhood Revisited during the Second Wave of Feminism. *Reviews in American History*. Vol. 37. no. 1. 140-147. <https://www.jstor.org/stable/40210992>.
- Lange, A. (2015). *Female Reformers in the Progressive Era*. National Women's History Museum. <http://www.crusadeforthevote.org/progressive-era-reformers>.
- Lange, A. (2015). *Suffragists Organize: American Woman Suffrage Association*. National Women's History Museum. <http://www.crusadeforthevote.org/awsa-organize>.
- Lange, A. (2015). *Suffragists Unite: National American Woman Suffrage Association*. National Women's History Museum. <http://www.crusadeforthevote.org/nawsa-united>.
- League of Women Voters. (n.d.). *History*. <https://www.lwv.org/about-us/history>.
- Lear, M. W. (1968, March 10). The Second Feminist Wave: What do these women want? *The New York Times*.
<https://www.nytimes.com/1968/03/10/archives/the-second-feminist-wave.html?legacy=true>.
- Lewis, J. (2018, September 21). *Profile of the National Organization for Women (NOW)*. ThoughtCo. <https://www.thoughtco.com/profile-of-the-national-organization-for-women-3528999>.
- Lewis, J. (2021, September 3). *Feminist Organizations of the 1970s*. ThoughtCo. <https://www.thoughtco.com/top-feminist-organizations-of-the-1970s-3528928>.
- Maillé, C. (2015). Feminist Interventions in Political Representation in the United States and Canada: Training Programs and Legal Quotas. Special Issue: Women in the USA. *European journal of American studies*. P. 9.
- McMillen, S. G. (2008). *Seneca Falls and the origins of the women's rights movement*. New York: Oxford University Press. 322 p.
- Miller, M. (2003). *Women's Action Alliance Records*. Smith College Special Collections. <https://findingaids.smith.edu/repositories/2/resources/1017>.
- Million, J. (2003). *Woman's voice, woman's place : Lucy Stone and the birth of the woman's rights movement*. Westport, Conn.: Praeger.
- Mott, L. (1848). *The Declaration of Sentiments, Seneca Falls Conference, 1848*. *Modern History Sourcebook*: Fordham University. Wayback Machine. November 1998. <https://web.archive.org/web/20180615111619/https://sourcebooks.fordham.edu/mod/se-necafalls.asp>.
- Napikoski, L. (2021, February 16). *Redstockings Radical Feminist Group*. ThoughtCo. <https://www.thoughtco.com/redstockings-womens-liberation-group-3528981>.
- National Archives. (n.d.). *The 19th Amendment*. <https://www.archives.gov/exhibits/featured-documents/amendment-19>.
- National Archives. (n.d.). *The Constitution: Amendments 11-27*. <https://www.archives.gov/founding-docs/amendments-11-27>.
- National Association of Colored Women's Clubs. (n.d.). *About NACWC*. <https://www.nacwc.com/history>.
- National Organization for Women. (n.d.). *Equal Rights Amendment. Summary Of NOW Actions in Support of the ERA. 1966–2018*. 1-5. <https://now.org/historical-summary-of-now-era-actions/>.
- National Woman's Party. (n.d.). *How the past informs the present*. <https://www.alicepaul.org/nwp/>.
- National Women's Political Caucus. (n.d.). *History*. <https://www.nwpc.org/history/>.
- Patterson, J. T. (1996) *Grand Expectations: The United States, 1945–1974*. New York: Oxford University Press. 366.

Romanyuk, A. (2009). Politychna doktryna feminizmu u KHKH st. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu: Seriya: Politolohiya. Sotsiolohiya. Filosofiya*. Uzhhorod: Vydavnytstvo UzhNU «Hoverla». Vol. 13. 339-345.

Satyavrat, N. (2015, Jun 04). *Women's Trade Union League*. Britannica.

<https://www.britannica.com/topic/Womens-Trade-Union-League>.

Shulman, A. K. & Moore, H. (2021, February 19). *A Brief History of Women's Liberation Movements in America*. Literary Hub. <https://lithub.com/a-brief-history-of-womens-liberation-movements-in-america/>.

Shveda, Yu. (2002). Feminizm yak techiya politychnoyi dumky i suspil'no-politychnyy rukh. *Perpetuum Studiens*, no 1, 4-6.

Simko, R. (n.d.). *Women's Christian Temperance Movement*. Case Western Reserve University. <https://case.edu/ech/articles/w/womens-christian-temperance-movement>.

Stanton, E. C. and others. (1887). *National Conventions in 1866–1867. History of Woman Suffrage*. Vol. II. 1861–1876. The Constitution. Rochester, Anthony. 1887–1902. 152-384.

<https://archive.org/details/historyofwomansu02stanuoft/page/172/mode/2up?view=theater>.

Third Wave Fund. (n.d.). *Third Wave History*. <https://www.thirdwavefund.org/history--past-initiatives.html#>.

Tuttle, L. (1986). *Encyclopedia of feminism*. New York, N.Y.: Facts on File Publications. 399. <https://archive.org/details/encyclopediaoffe00lisa/page/n7/mode/2up>.

Walker, R. (1992). *Becoming the Third Wave*. New York. *Liberty Media for Women*. 39-41.

Wellman, J. (2004). *The Road to Seneca Falls: Elizabeth Cady Stanton and the Beginning of the Women's Rights Movement Section One. Seneca Falls Convention and the Origin of the Woman's Movement*. 15-186. <https://pingpdf.com/pdf-the-seneca-falls-womens-rights-convention-and-the-origin-of-the-.html>.

Women's Bureau U.S. Department of Labor. (n.d.). *History*.

<https://www.dol.gov/agencies/wb/about/history>.

Zherebkina, I. (1996). *Teoriya ta istoriya feminizmu*. Kurs lektsiy. Kharkiv: F-Press.